

Veřejné finance: 7. téma:

Veřejné výdajové programy:

→ nástroj zvýšení efektivity veřejných výdajů; programové financování

- **ocenění** výdajových programů
- **výběr efektivního** výdajového programu, tzn. nejlepšího z množiny paretoovsky efektivních variant

Nutné: poměřit ekonomické náklady a přínosy (užitky)

Analýza výběru veř. výdaj. programu:

- **identifikaci potřeby, potřebnost, jasný cíl**
- **identifikace selhání trhu**
- posoudit možná **alternativní řešení - zajištění**
  - prostřednictvím soukromé výroby se státní regulací (např. regulované ceny)
  - produkcí ve veřejném sektoru
  - prostřednictvím dotační a daňové politiky
- **rozběr jednotlivých variant**, řešení – požadavek: cena = mezní náklady
- **analýza spravedlnosti a distribučních dopadů** (tzn. kdo bude mít prospěch) - **progresivní či regresivní dopad**
- určit **vhodné kritérium pro výběr varianty** a zhodnotit varianty
- **posoudit společensko-politické souvislosti, průchodnost zvolené varianty** v procesu kolektivního rozhodování

Problém ocenění užitku - používá se:

- **cena na trhu**
- **tzv. stínová cena** u nedokonalých trhů

U variantních výdajových programů je cílem vybrat takový program, který nejlépe přispěje **k růstu společenského blahobytu.**

Základním úkolem je ocenit jednotlivé varianty - používají se nejčastěji **metody**:

- **metody analýzy nákladů a výnosů (užitků)** - (cost-benefit analysis – CBA) - hodnotí důsledky - užitky výdajových programů v peněžních jednotkách, aby je bylo možné poměřit s náklady → je-li možné **ocenit užitky**
- **metoda analýzy účinnosti nákladů** – nákladová efektivnost (cost-effectiveness analysis - CEA) – není-li možné kvantifikovat užitek z výdajového programu v peněžních jednotkách, a to ani tzv. stínovou cenou

Náklady na veřejný výdajový program lze ocenit vždy.

Nutná časová srovnatelnost variant → **faktor času** (a tedy i časová hodnota peněz): → tzv. „**současná hodnota**“ → **nákladů a výnosů**:

- pomocí diskontu neboli odúročitele ($= 1 : (1 + i)$), kde i = úroková míra)
- **? při jaké diskontní sazbě?:**

- tzv. **společenská diskontní sazba** používaná vládou
- **průměrná úroková sazba**, resp. přibližná **stínová sazba**, která je nižší než soukromá sazba, aby se míra návratnosti rovnala růstu ekonomiky

→ čím vyšší je úroková sazba, čím je delší „životnost“ výdajového programu (a tedy déle budou plynout užitky), tím jsou nižší přírůstky současné hodnoty a nižší šance na přijetí výdajového programu

Metoda C B A:

- tzv. čistý užitek (tzn. $B - C \rightarrow \max.$) → cílem je maximalizace čistého společenského užitku → realizace, bude-li čistý společenský užitek větší nebo alespoň roven nule
  - maximalizace mezního užitku ($B : C \rightarrow \max.$) → realizace, je-li podíl společenských užitků a nákladů větší nebo roven jedné
  - faktor času → diskontní sazba → tzv. současná hodnota budoucích nákladů a užitků
- poměření současné hodnoty budoucích užitků se současnou hodnotou nákladů -

významná je nejvyšší hodnota tohoto poměru

Více veřejných výdajových programů a fixní objem rozpočtu (rozpočtové omezení):

- seřadí se veřejné výdajové programy podle jejich poměru užitku a nákladů a vyberou se postupně programy až do vyčerpání rozpočtového omezení
- realizují se ty projekty, které při daném rozpočtovém omezení zajistí největší čistý společenský užitek
- realizují se ty veřejné výdajové programy, aby se minimalizovala nevyužitá částka rozpočtového omezení → podíl užitků a nákladů vybraných výdajových programů musí být přitom vyšší než jedna

Metoda CEA:

→ analýza se soustředí na srovnání současných i budoucích nákladů mezi jednotlivými variantami → z pohledu hospodárnosti je významná nejnižší současná hodnota nákladů

Je-li veřejný výdajový program spojen s investicí:

- porovnat možné investiční varianty
  - vybrat optimální investiční variantu
- tzv. **pětikroková analýza:**
- analýza potřeb
  - technická a nákladová analýza, resp. analýza CBA
  - analýza ekonomického, ekologického a sociálního dopadu
  - finanční analýza
  - institucionální analýza